

การวิเคราะห์กลวิธีและลักษณะการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมของแบบเรียนภาษาไทย ในสาธารณรัฐประชาชนจีน

An Analysis of Cultural Content Presentation Methods and Characteristics of Thai Textbooks in the People's Republic of China

Juncai Li¹

พัชรินทร์ บูรณะกร (Patcharin Buranakorn)²

Received: November 27, 2023

Revised: May 15, 2024

Accepted: June 7, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร มุ่งวิเคราะห์กลวิธี และลักษณะการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมของแบบเรียนภาษาไทย 4 ชุดในสาธารณรัฐประชาชนจีนแต่ละยุคสมัย จำนวน 17 เล่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) กลวิธีการนำเสนอมี 6 วิธี ได้แก่ การนำเสนอผ่านบทอ่าน การนำเสนอผ่านแบบฝึกหัด การนำเสนอผ่านบทอ่านเสริม การนำเสนอผ่านภาพ การนำเสนอผ่านข้อสังเกต และการนำเสนอผ่านทิปส์ (ใบแทรก) และ 2) ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในแบบเรียนแต่ละยุคสมัยแตกต่างกันโดยในแบบเรียนภาษาไทยยุคแรกเน้นการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไทยแบบซ่อนเร้นผ่านบทอ่าน เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไทยชัดแจ้งขึ้นในบทอ่านของแบบเรียน แต่ที่น่าสังเกต คือ ผู้สร้างแบบเรียนใช้วิธีนำเสนอแบบชัดแจ้งในการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมจีนในแบบเรียนภาษาไทยทุกสมัย อนึ่ง ในแบบเรียนภาษาไทยแต่ละชุดแบบเรียนภาษาไทยชั้นต้นเน้นวิธีการนำเสนอแบบชัดแจ้ง และแบบเรียนภาษาไทยชั้นกลางและชั้นสูงจะใช้วิธีการนำเสนอแบบซ่อนเร้นเป็นหลัก

คำสำคัญ: กลวิธีและลักษณะการนำเสนอ, เนื้อหาเชิงวัฒนธรรม, แบบเรียนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีน

Abstract

This is a documentary research. This research aimed to analyze the presentation methods and characteristics of cultural content from 4 sets (17 books) of Thai textbooks in different periods in the PRC. The results show that: 1) there are six main presentation methods of cultural content, including presentation in the text, exercises, post-reading, pictures, notes, and Tips. 2) The characteristics of cultural content presentation in Thai textbooks of different times are different. In the early Thai textbooks, Thai cultural content is mainly presented implicitly through texts. However, in Thai textbooks in the 21st century, Thai cultural content has been turned into explicit presentation. It is worth noting that presenting Chinese cultural content in Thai textbooks is an explicit method each time. In addition, primary Thai textbooks

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
Doctor of Arts Program in Communicative Thai as a Second Language, Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University

² สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
Department of Language Studies, Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University

mainly use explicit methods in each set of textbooks, while middle and senior Thai textbooks mainly use implicit methods for cultural presentation.

Keywords: Presentation Methods and Characteristics, Cultural Content, Thai Textbooks in the People's Republic of China

บทนำ

รายงานการประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 20 ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการบริหารจัดการและการพัฒนาหนังสือเรียนเป็นครั้งแรก ซึ่งแปลว่าการพัฒนาหนังสือเรียนเป็นกิจการงานใหญ่ของประเทศชาติ ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงกล่าวไว้ว่า “รัฐมีอำนาจที่จะตกแต่งนิสัยใจคอไพร่บ้านพลเมืองได้ด้วยแต่งหนังสือเรียนสำหรับสอนเด็กนักเรียน...” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2449 อ้างถึงใน นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2538, หน้า 48-49) ซึ่งแสดงว่าไม่ว่าประเทศใด เรื่องหนังสือเรียนเป็นเรื่องใหญ่มองข้ามไม่ได้ สัจฉินผิง ประธานาธิบดีสาธารณรัฐประชาชนจีนกล่าวว่า หนังสือเรียนเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ มีบทบาทสำคัญยิ่งในการศึกษา หนังสือเรียนเป็นสื่อที่สืบทอดประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีบทบาทสำคัญยิ่งในการปลูกฝังความเป็นกลุ่มวัฒนธรรมเดียวกันและความเป็นชาติเดียวกัน โดยเฉพาะการตระหนักถึงความเป็นกลุ่มวัฒนธรรมเดียวกันเป็นการตระหนักความเป็นกลุ่มเดียวกันในระดับสูงสุด และเป็นรากแห่งความสามัคคีของชนชาติต่าง ๆ (Xi, 2020 cited in Liu & Xue, 2022, p. 31) จากที่กล่าวมาแล้ว แสดงให้เห็นว่าหนังสือเรียนเป็นเครื่องมือสำคัญที่พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเต็มศักยภาพในอุดมคติ และความหวังยิ่งของสังคมนั้น ๆ ดังนั้น เนื้อหาของหนังสือเรียนย่อมไม่ควรมองข้าม โดยเฉพาะเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่ปรากฏในแบบเรียน

ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา หนังสือเรียนได้ปรากฏปัญหาหลากหลายขึ้นทั้งในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน เช่น “เกี่ยวใจแตก” “ข้าวคลุกน้ำปลา” “ไข่ต้มครึ่งซี่” ที่ปรากฏในเนื้อหาของหนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที ล้วนเป็นปัญหาเนื้อหาแบบเรียนภาษาไทยที่สังคมไทยกำลังวิพากษ์วิจารณ์กัน แม้กระทั่งมีนักวิชาการวิจารณ์ว่า กลวิธีการนำเสนอมีปัญหาและไม่ทันสมัยแล้ว เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2565 จีนเกิดเหตุการณ์ “แบบเรียนพิษ” ขึ้น มีผู้ปกครองของผู้เรียนได้พบตัวละครในภาพประกอบที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาจีนกลางไม่เหมาะสม เช่น ท่าทางไม่สุภาพ หน้าตาอัปลักษณ์ รูปร่างแปลกประหลาด และชายมีกิริยาท่าทางเหมือนผู้หญิง แม้กระทั่งมีผู้เขียนบางคนได้สอดแทรก “แนวคิดของผู้ก่อการร้าย” ในแบบเรียนบางชุด มุ่งจะทำให้ประเทศชาติแตกแยก รัฐบาลจีนจึงให้ความสำคัญยิ่งกับแบบเรียนทุกวิชามากขึ้น และสั่งการให้ตรวจพิจารณาและประเมินแบบเรียนทุกวิชาทุกระดับชั้นอย่างเข้มงวด ทั้งนี้แสดงว่าเนื้อหาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของแบบเรียน ไม่เพียงแต่จะปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน หากยังมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังหรือสั่งสอนให้ผู้เรียนรักชาติ และมีความเป็นมนุษย์ แบบเรียนภาษาไทยของจีนเป็นแบบเรียนภาษาต่างประเทศในสาธารณรัฐประชาชนจีน เนื้อหาของแบบเรียนย่อมจะต้องได้รับการตรวจพิจารณาจากกระทรวงการศึกษาธิการจีนเช่นเดียวกัน

แบบเรียนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นเครื่องมือสอนภาษาและวัฒนธรรมไทยแก่ชาวจีน มีประวัติศาสตร์การสร้างแบบเรียนภาษาไทยแต่ตั้งสมัยราชวงศ์หมิง และใช้กันอยู่หลายชุดในสังคมปัจจุบัน มีจำนวนมากเกิน 100 เล่ม (Li และพัชรินทร์ บูรณะกร, 2022, p. 714) แต่เนื้อหาของแบบเรียนภาษาไทยแต่ละเล่มมีคุณภาพแตกต่างกันมาก กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่แตกต่างกันมาก ที่สำคัญคือ แม้เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญของแบบเรียนภาษาไทย แต่งานวิจัยที่ศึกษาเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมของแบบเรียนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีนยังมีไม่มาก ผู้วิจัยในฐานะผู้ใช้แบบเรียนภาษาไทยในการสอนภาษาและวัฒนธรรมไทย

ให้แก่ผู้เรียนชาวจีน จึงมีความสนใจที่จะวิเคราะห์กลวิธีและลักษณะการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรม
ในแบบเรียนภาษาไทยในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

การทบทวนวรรณกรรม

ปัจจุบันงานวิจัยด้านการศึกษาแบบเรียนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีนแบ่งออกได้เป็น
4 ประเภท ได้แก่ 1) งานวิจัยด้านศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไข เช่น ปัญหาและแนวทางแก้ไขของแบบเรียน
ภาษากลุ่มน้อยในสาธารณรัฐประชาชนจีน (Su & Dong, 2021) สภาพปัญหาและแนวทางแก้ปัญหแบบเรียน
ภาษาไทยระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาจีน (Ma, 2016) ผลการวิจัยทั้ง 2 เรื่อง พบว่า ปัญหาสำคัญของ
แบบเรียนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีน คือ แบบเรียนภาษาไทยแต่ละประเภทพัฒนาไม่สมดุล ไม่มีเกณฑ์
การสร้างแบบเรียนที่ชัดเจน และเนื้อหาซ้ำ ๆ เดิม ๆ ปรับปรุงซ้ำ และไม่มีคำแนะนำการใช้แบบเรียน แนวทาง
แก้ปัญหา คือ การเสนอให้รัฐกำหนดเกณฑ์การสร้างแบบเรียนภาษาไทยที่ชัดเจนเพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
ของแต่ละวิชาและวัตถุประสงค์หลักของหลักสูตรอีกด้วย นอกจากนี้ ควรนำประสบการณ์ในการสร้างแบบเรียน
ภาษาอังกฤษมาใช้ ควรลดร่องรอยไวยากรณ์ภาษาจีนในแบบเรียนภาษาไทยนั้นให้น้อยลง และควรร่วมมือ
สร้างแบบเรียนกันระหว่างสถาบัน และระหว่างผู้เชี่ยวชาญชาวไทยกับผู้เชี่ยวชาญชาวจีน 2) งานวิจัยด้านศึกษา
ประวัติของแบบเรียนภาษาไทย Li และพัชรินทร์ บูรณะกร (2022, p. 714) ได้พบว่า ประวัติพัฒนาการของ
แบบเรียนภาษาไทยในประเทศจีนมี 5 ยุค คือ ช่วงบุกเบิก (ราชวงศ์หมิง และสมัยราชวงศ์ชิง) ยุคบริจาค (พ.ศ. 2484-
2491) ยุคเริ่มต้น (พ.ศ. 2492-2532) ยุคปักกิ่ง (พ.ศ. 2532-2542) และยุคเติบโต (พ.ศ. 2543-2566) 3) งาน
วิจัยด้านการสร้างแบบเรียนภาษาไทย เช่น ตรึงตา แผลมสมุทร (2556) และวันเพ็ญ สกุลทอง (2552) ได้ศึกษา
เกี่ยวกับการสร้างหนังสือเรียนภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชาวต่างชาติ การสร้างแบบเรียนภาษาไทย
การสอนวัฒนธรรมไทย 4 ภาค สำหรับนักศึกษาชาวจีน (Chen, 2012) จากงานวิจัยทั้ง 3 เรื่อง พบว่า ผู้วิจัย
แต่ละคนล้วนได้สร้างแบบเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติขึ้นโดยผ่านการทดลองใช้ของกลุ่มตัวอย่างผู้เรียน
การตรวจแก้ไขของผู้ทรงคุณวุฒิไม่น้อยกว่า 3 คน และแบบเรียนภาษาไทยทุกชุดมีประสิทธิภาพมากกว่า
80/80 ซึ่งได้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 4) งานวิจัยด้านศึกษาองค์ประกอบของแบบเรียนภาษาไทย อัมพร พงษ์ธา
(2518) และสุรีย์รัตน์ บำรุงสุข (2551) ได้ศึกษาเนื้อหาและองค์ประกอบของบทเรียนสำหรับชาวต่างชาติ และ
การวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของแบบเรียนสำหรับผู้เรียนชาวจีน (สุนีย์ สีลาพรพินิจ, 2561) ผลการวิจัย
ทั้ง 3 เรื่อง พบว่า องค์ประกอบของแบบเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติแต่ละชุดจะมีส่วนที่เหมือนกันคือ
แบบเรียนภาษาไทยทุกชุดมีการเรียบเรียงศัพท์จากง่ายไปสู่ยาก เนื้อหาส่วนมากจะเป็นสิ่งที่ใช้ในชีวิตประจำวัน
สำหรับผลการวิจัยที่แตกต่างกันคือ นักวิชาการบางคนใช้วิธีวิเคราะห์เชิงปริมาณในการศึกษาองค์ประกอบของ
แบบเรียนภาษาไทย

งานวิจัยข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า แม้เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญของแบบเรียน
ภาษาไทย แต่งานวิจัยที่ศึกษาเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมยังมีน้อยมาก โดยเฉพาะงานวิจัยที่ศึกษากลวิธีและลักษณะ
การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมของแบบเรียนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่มีการศึกษาของ
Zhang and Li (2022, p. 50) เรื่องการศึกษาการนำเสนอวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาอังกฤษมัธยมศึกษา
ตอนปลาย พบว่า กลวิธีการนำเสนอมี 4 วิธี คือ การนำเสนอผ่านบทเรียน มุมวัฒนธรรม ภาพประกอบและ
แบบฝึกหัดหรือกิจกรรม นอกจากนี้การศึกษาของ Gu (2022, pp. 115-116) เรื่องการศึกษาการนำเสนอ
วัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาอังกฤษระดับอุดมศึกษา พบกลวิธีการนำเสนอ 6 วิธี คือ การนำเสนอวัฒนธรรม
ผ่านประเด็นภาษา (language focus) ศัพท์เฉพาะ (proper nouns) บทเรียน แบบฝึกหัดการแปล คำคม และ

มุมมองวัฒนธรรม (culture notes) จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่า กลวิธีการนำเสนอวัฒนธรรมในแบบเรียนมี 7 วิธี ได้แก่ การนำเสนอผ่านบทเรียน ภาพประกอบ แบบฝึกหัด ประเด็นภาษา มุมวัฒนธรรม คำคม และศัพท์เฉพาะ ผู้วิจัยจะประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวทางในการศึกษากลวิธีการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมของแบบเรียนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อไป

วิธีการวิจัย

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเรียนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยวิธีเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งเลือกใช้เฉพาะแบบเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษาที่สร้างเป็นชุด และตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ดังต่อไปนี้

1. สำนักพิมพ์ระดับชาติอันดับ 1 ซึ่งเป็นสำนักพิมพ์ผ่านการประเมินคุณภาพจาก General Administration of Press and Publication (สำนักพิมพ์และสิ่งพิมพ์ทั่วไปแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน) ได้แก่ Foreign Language Teaching and Research Press, Peking University Press และ Chongqing University Press

2. สำนักพิมพ์ที่มีชื่อเสียงและผลิตแบบเรียนภาษาไทยมากที่สุดในสาธารณรัฐประชาชนจีน คือ Guangdong World Book Inc.

แบบเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษาที่สร้างเป็นชุด รวม 4 ชุด ผู้วิจัยเรียงลำดับสำนักพิมพ์ตามเวลาผลิตแบบเรียนภาษาไทย ดังตาราง 1

ตาราง 1

จำนวนแบบเรียนภาษาไทยในแต่ละสำนักพิมพ์

ลำดับ	สำนักพิมพ์	จำนวน (เล่ม)
1	Peking University Press (ชุด PKU)	4
2	Foreign Language Teaching and Research Press (ชุด BFSU)	4
3	Chongqing University Press (ชุด YMU)	4
4	Guangdong World Book Inc. (ชุด GUFIS)	5
รวม		17

กระบวนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ในการวิจัยครั้งนี้ โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ของหนังสือเรียน ได้แก่ แนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือเรียน แนวคิดการศึกษามิติทางวัฒนธรรม และเอกสารงานวิจัยการศึกษาหนังสือเรียนภาษาไทย

2. รวบรวม และศึกษาแบบเรียนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีน และกำหนดขอบเขตของการวิจัยด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง

3. สร้างตารางข้อมูล (coding sheet) เพื่อรวบรวมเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาไทย 4 ชุด (17 เล่ม จำนวน 318 บท)
4. วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมจากตัวอย่างในตารางรวบรวมเนื้อหาเชิงวัฒนธรรม โดยมีการแยกวิธีการนำเสนอตามองค์ประกอบของบทเรียน
5. สังเคราะห์ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมจากผลการวิเคราะห์
6. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ได้พบผลการวิจัย 2 ประการหลัก ดังนี้

1. กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในแบบเรียน

ผู้สร้างแบบเรียนพยายามสอดแทรกเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในองค์ประกอบของบทเรียน และจัดเนื้อหาให้เป็นระบบโดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน ผลการวิจัยพบ 6 วิธีหลัก ดังนี้

1.1 การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านบทอ่าน

บทอ่าน เป็นองค์ประกอบหลักของบทเรียน ซึ่งเป็นสื่อสำคัญที่ผู้สร้างแบบเรียนถ่ายทอดเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมให้แก่ผู้ใช้แบบเรียนผ่าน 7 วิธี ดังนี้

1.1.1 การนำเสนอเชิงบรรยาย การบรรยายเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมด้วยภาษาเรียบง่าย ชัดเจน รวบรัด ตรงไปตรงมา การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมใช้วิธีบรรยายใน 2 มิติ คือ 1) ผู้บรรยายเป็นผู้สังเกตเห็น เช่น การนำเสนอเทศกาลลอยกระทงในหนังสือเรียนภาษาไทยเล่ม 2 ชุด PKU ได้บรรยายเล่าเรื่องตามลำดับเวลาของเหตุการณ์ ซึ่งบรรยายเหตุการณ์หรือกิจกรรมก่อนวันงาน กิจกรรมในกลางวันวันงาน และกิจกรรมในคืนวันงาน การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมแบบการจดบันทึกประจำวัน ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย และ 2) ผู้บรรยายเป็นผู้รอบรู้ ผู้บรรยายสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ มาเสนอในบทอ่านเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นมาและลักษณะต่าง ๆ ของวัฒนธรรมในภาพรวม ผู้สร้างแบบเรียนภาษาไทยชุด YMU นิยมใช้วิธีการบรรยายเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกันให้ต่อเนื่องและสัมพันธ์กันระหว่างปัจจุบันกับอดีต หากยังพยายามบรรยายเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมให้หลากหลายและรอบด้านขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่นำเสนอผ่านวิธีการบรรยายยังมีอีกมากมาย เช่น เทศกาลและวันสำคัญต่าง ๆ จดหมายข่าว บทอ่านที่แนะนำโบราณสถาน ภาพรวมของประเทศหรือประวัติศาสตร์ และบทอ่านเฉพาะบางบทในแบบเรียนภาษาไทยชุด YMU เป็นต้น

1.1.2 การนำเสนอเชิงอภิปราย คือ การช่วยชี้แจงตรรกะบางอย่างที่มีต่อวัฒนธรรมให้ชัดเจนขึ้น อภิปรายเสนอข้อเท็จจริง ข้อเสนอแนะ ข้อขัดแย้งให้ได้ข้อยุติหรือข้อสรุป หรืออภิปรายความเห็นด้านวัฒนธรรมบางอย่างผ่านหลายมุมมองด้วยความสมเหตุสมผล ได้พบวิธีการนำเสนอเชิงอภิปรายผ่าน 3 มิติ คือ 1) อภิปรายเพื่อชี้แจง เช่น ผู้สร้างแบบเรียนนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านวิธีอภิปรายโดยใช้เหตุผลที่น่าเชื่อถือไว้ 6 ประการ เพื่อโต้แย้งกับความคิดที่ผิด ชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจว่าข้อเท็จจริงไม่ใช่ศาสนา ในบทที่ 8 ภาษาไทยเล่ม 4 ชุด BFSU 2) อภิปรายเพื่อฝึกคิด การนำเสนอวัฒนธรรมผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างหลาย ๆ ฝ่าย เช่น การโต้ว่าทีในบทที่ 3-4 หนังสือเรียนภาษาไทย เล่ม 4 ชุด PKU และ 3) อภิปรายเพื่อเสนอปัญหา ผู้สร้างแบบเรียนยุคหลังเริ่มตระหนักถึงปัญหาสังคมโดยอภิปรายด้วยเหตุผลที่น่าเชื่อถือผ่านแบบเรียน เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการศึกษา ปัญหาชนบทและชุมชนเมือง เป็นต้น วิธีอภิปรายเป็นวิธีหลักในการเสนอปัญหาต่าง ๆ ของสังคมผ่านบทเรียน

1.1.3 การนำเสนอเชิงอธิบาย ผู้วิจัยได้พบกลวิธีการอธิบายเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในแบบเรียน 3 วิธี คือ 1) การอธิบายแบบกำหนดความหมาย เช่น ผู้สร้างแบบเรียนได้ใช้ 3 วิธีการอธิบายในการกำหนดความหมาย คือ การนำสำนวนไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกันมาช่วยอธิบาย การใช้เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในการอธิบายที่ไปที่มาของสำนวน และการแปลสำนวนจีนโดยตรง โดยใช้อุปมาโวหาร เพื่อรักษาอรรถรสของสำนวนจีนเอาไว้ ผู้สร้างแบบเรียนยังนำวิธีการอธิบายนี้ใช้ในการนำเสนอสำนวนไทย ตัวเลข เวลา ศัพท์เฉพาะด้านเศรษฐกิจและการเงิน แม้กระทั่งจะกำหนดความหมายด้วยอีกภาษาหนึ่งในบางกรณี 2) การอธิบายแบบขยายความ คือ การเสริมข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้ผู้ใช้เข้าใจหรือแจ่มแจ้งง่ายขึ้น เช่น ตัวอย่าง “การทักทาย” จากบทที่ 1 ภาษาไทย เล่ม 2 ชุด BFSU ผู้สร้างแบบเรียนไม่ได้ไปนิยามความหมายของ “การทักทาย” แต่เป็นการอธิบายขยายความรู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความรู้ด้านความเป็นมา และข้อกำหนดในการปฏิบัติ วิธีการนำเสนอนี้ยังได้รับการประยุกต์ใช้ในการนำเสนอมารยาทไทย และ 3) การอธิบายกระบวนการหรือวิธีการอธิบายกระบวนการเป็นวิธีเชิงปฏิบัติมากกว่า เช่น ผู้สร้างแบบเรียนนิยมอธิบายวิธีการในการทำอาหารไทย และกระบวนการออกเสียง หรือการสะกดเสียงภาษาไทยในแบบเรียนภาษาไทยชั้นพื้นฐานทั้ง 4 ชุด

1.1.4 การนำเสนอเชิงพรรณนา คือ การพรรณนาลักษณะต่าง ๆ ของสถานที่ บุคคลสำคัญหรือสิ่งของอื่น ๆ ทางวัฒนธรรมในบทอ่าน ผู้สร้างแบบเรียนทั้ง 4 ชุดล้วนได้นำวิธีการพรรณนาไปใช้ในการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมของแบบเรียนภาษาไทย เช่น ผู้สร้างแบบเรียนภาษาไทยชุด PKU ใช้วิธีพรรณนาในการนำเสนอพื้นที่ต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์ ผู้สร้างแบบเรียนภาษาไทยชุด YMU ใช้วิธีพรรณนาในการนำเสนอสภาพรวมของประเทศไทย รวมทั้งลักษณะภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศ การคมนาคม โบราณสถานและภาพรวมของจังหวัดสำคัญ สำหรับผู้สร้างแบบเรียนภาษาไทยชุด GUFs มีการพรรณนาวิถีชีวิตริมน้ำของชาวจีนและชาวไทยด้วย

1.1.5 การนำเสนอผ่านวิธีสาธก การใช้วิธีสาธกในการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมมี 2 มิติ คือ 1) การยกตัวอย่างในบทอ่าน หมายถึง การใช้ตัวอย่างในการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมต่าง ๆ ในบทเรียนเพื่อช่วยผู้เรียนเข้าใจบทอ่านนั้น ๆ ให้มากยิ่งขึ้น เช่น ผู้สร้างใช้ตัวอย่างด้านนักปรัชญา นักวรรณคดี นักวิทยาศาสตร์ นักการทหาร นักการแพทย์ และนักเภสัชศาสตร์ เพื่อนำเสนอความรู้ของวัฒนธรรมจีน ในบทที่ 9 ภาษาไทย เล่ม 3 ชุด BFSU นอกจากนี้แล้ว วิธีสาธกยังสอดแทรกในบทอ่านประเภทบรรยาย และบทอ่านประเภทอธิบายอีกด้วย และ 2) การใช้ตัวอย่างเป็นบทอ่าน คือการนำตัวอย่างของวรรณกรรม หรือตัวบทต่าง ๆ ของผู้อื่นมาสร้างเป็นบทอ่านในแบบเรียนภาษาไทย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจลักษณะวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ หรือลักษณะการประพันธ์ของนักประพันธ์แต่ละคน เช่น นิทานเรื่อง “มานะ มานี ปิติ และชูใจ” เป็นตัวอย่างที่ปรับใช้เป็นบทอ่านมากที่สุดในแบบเรียนภาษาไทยชุด BFSU ผู้สร้างแบบเรียนทุกชุดนิยมใช้ตัวอย่างวรรณกรรมประเภทนวนิยายและนิทานมาสร้างเป็นบทอ่านมากกว่าประเภทอื่น ๆ และการปรับใช้ตัวอย่างของสื่อต่าง ๆ เป็นวิธีหลักในการสร้างเนื้อหาบทอ่านของแบบเรียนภาษาไทย

1.1.6 การนำเสนอเชิงเทศนา คือ การใช้วิธีการกล่าวเชิงอบรม แนะนำสั่งสอน เสนอพรรณนาชี้แนะหรือโน้มน้าวใจผู้ใช้แบบเรียนโดยใช้นิทานหรือเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมเป็นสื่อกลางในแบบเรียนภาษาไทยผ่านรูปแบบต่าง ๆ ตัวอย่างการนำเสนอเนื้อหาเชิงเทศนาที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทย ชุด GUFs ดังนี้

สาธารณรัฐประชาชนจีนดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระและเป็นตัวของตัวเองตลอดมา หลักการพื้นฐานของนโยบายนี้คือ พัฒนาความสัมพันธ์ฉันมิตรที่เสมอภาคและอำนวยประโยชน์แก่กันกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกอย่างกระตือรือร้น

พื้นฐานของหลัก 5 ประการ แห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เสริมสร้างความสามัคคีร่วมมือ
กับประเทศต่าง ๆ ในโลกที่สาม คัดค้านลัทธิครองความเป็นเจ้าและพิทักษ์สันติภาพ
ของโลก.....

(Lin & Huang, 2012, p. 159)

จากตัวอย่างข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ผู้สร้างแบบเรียนภาษาไทยใช้วิธีการแนะนำความรู้
ด้านนโยบายการต่างประเทศแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนให้แก่ผู้ใช้แบบเรียนภาษาไทยโดยตรง ไม่มีการใช้วิธีการ
การเขียนต่าง ๆ ในการโน้มน้าวใจผู้เรียน เพื่อชี้แนะให้ผู้เรียนเข้าใจจุดยืนของรัฐบาลจีนที่มีต่อการต่างประเทศ
ผู้เรียนภาษาต่างประเทศทุกคนมีความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้และมีบทบาทหน้าที่ในการเผยแพร่ “เสียงจีน” ให้แก่
ชาวต่างประเทศรับรู้ นอกจากนี้มีตัวอย่างการเทศนานโยบายการต่างประเทศแล้ว หากยังมีการเทศนาเนื้อหาของ
แถลงการณ์และนโยบายด้านอื่น ๆ อีกด้วย

1.1.7 การนำเสนอผ่านบทสนทนา ผู้วิจัยพบว่า บทสนทนาจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการฝึกภาษา
พร้อมสอดแทรกเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไปด้วย มีบทสนทนาปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยทั้ง 4 ชุด เนื้อหา
เชิงวัฒนธรรมที่นำเสนอผ่านบทสนทนาส่วนมากเป็นเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตและเป็นเนื้อหา
เชิงวัฒนธรรมที่มีร่วมกัน วิธีการนำเสนอผ่านบทสนทนามี 3 ลักษณะ ได้แก่

1) การนำเสนอแบบขัดแย้ง คือ การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมระหว่างการสนทนากัน
ผ่านคู่สนทนา และสามารถสังเกตเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ได้ง่ายในเนื้อหาสนทนา เช่น ประเพณีไหว้ครู
ในบทที่ 26 ภาษาไทยพื้นฐาน เล่ม 2 ชุด YMU ผู้สร้างแบบเรียนนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมด้านประเพณีไหว้ครู
ผ่านการโต้ตอบกันระหว่างคู่สนทนาข้ามสัญชาติโดยตรง ซึ่งเป็นกระบวนการที่เจ้าของวัฒนธรรมแก้ความสงสัย
ของผู้เรียนต่างประเทศ

2) การนำเสนอแบบซ่อนเร้น การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในบทสนทนานั้น
สังเกตได้ยาก อยู่นอกสาระเนื้อหาที่คู่สนทนาแลกเปลี่ยนกัน หรืออาจไม่ใช่สาระเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่ผู้สร้าง
แบบเรียนตั้งใจจะนำเสนอก็เป็นไปได้ แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งของบทสนทนาด้วย เช่น บทสนทนาในบทที่ 10 ภาษาไทย
ขั้นพื้นฐานเล่ม 1 ชุด GUF5

คุณฉิน: สวัสดีครับ คุณชื่ออะไรครับ

คุณสุริ: สวัสดีค่ะ ฉันชื่อสุริค่ะ นามสกุล รักดี ค่ะ ชื่อเต็มคือ สุริ รักดี แล้วคุณล่ะคะ

คุณฉิน: ผมชื่อผิง นามสกุล ฉิน ครับ ยินดีที่ได้รู้จักครับ

(Liao, 2008, p. 108)

จากบทสนทนาข้างต้นเห็นได้ว่า ประเด็นสำคัญของบทสนทนา คือ การแนะนำ
ชื่อและนามสกุลของคนไทยและคนจีน ซึ่งผู้อ่านทุกคนสามารถสังเกตเห็นความแตกต่างของวัฒนธรรม
การใช้ชื่อและนามสกุลระหว่างคนไทยกับคนจีนได้ง่าย คือ คนจีนจะนำนามสกุลวางข้างหน้าชื่อ แต่คนไทย
นำชื่อขึ้นก่อนนามสกุล แต่เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่นำเสนอผ่านบทสนทนานี้ยังไม่จบเพียงเท่านี้ หากผู้อ่าน
ช่างสังเกตจะสังเกตเห็นการเรียกชื่อของคู่สนทนามีความแตกต่างกันด้วย ซึ่งมันเป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในบทสนทนา
เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในบทสนทนาไม่น้อยกว่า 3 ประเภท 1) การเรียกชื่อเล่น หรือชื่อของคนไทย
โดยตรงในการสื่อสารแต่ไม่ได้เรียกนามสกุลด้วย แต่สำหรับคนจีน จะเรียกตามนามสกุลเพื่อแสดงความเคารพ
คนจีนให้ความสำคัญมากกับตระกูลของตน เพราะว่าแซ่หรือนามสกุลบอกตระกูล 2) ผู้สร้างแบบเรียนใช้คำว่า
“คุณ” ขึ้นก่อนชื่อคนไทยและนามสกุลอย่างเหมาะสมเพื่อแสดงความเคารพกันระหว่างคู่สนทนา และ 3) ได้เพิ่ม
ทางเสียงในแต่ละประโยคตามเพศ และกาลเทศะโดยใช้คำว่า “ครับ” กับเพศชาย และใช้คำว่า “ค่ะ ค่ะ” กับเพศหญิง

คำเสริมบทหรือคำอุทานเสริมบท เช่น ครับ ค่ะ คะ ขา ถือเป็นลักษณะเด่นของภาษาไทย แม้จะสังเกตไม่ยาก และไม่ใช้สาระสำคัญของบทสนทนา แต่เป็นเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในบทสนทนาทุกบท บทสนทนาเป็นสื่อสำคัญที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยชั้นต้น มีเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมมากมายแฝงอยู่ในนั้นขึ้นอยู่กับผู้ใช้จะสังเกตเห็นได้มากน้อยเพียงใด

3) การนำเสนอเชิงเปรียบเทียบ การนำเสนอเนื้อหาของสองวัฒนธรรม หรือพหุวัฒนธรรมผ่านการแลกเปลี่ยนของคู่สนทนาข้ามวัฒนธรรมในบทสนทนา เช่น บทสนทนาว่าด้วยอาหาร ระหว่างหยางลี่ (ชาวจีน) กับ นิตยา (ชาวไทย) ในบทที่ 8 ภาษาไทย เล่ม 2 ชุด PKU มีการเปรียบเทียบระหว่างจีนกับไทยในด้านร้านอาหาร รสชาติอาหาร และรายการอาหารเด็ด ผู้สร้างแบบเรียนพยายามใช้วิธีการเปรียบเทียบเพื่อนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมเป้าหมายให้มากที่สุด โดยใช้วัฒนธรรมของตนเป็นตัวช่วย บทสนทนาส่วนมากจะใช้วิธีการเปรียบเทียบมากกว่าการเปรียบเทียบ แต่บทสนทนาที่นำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านวิธีการเปรียบเทียบมีไม่มากนัก

1.2 การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านแบบฝึกหัด

แบบฝึกหัดเป็นส่วนที่ประเมินผล ทบทวนความรู้ และขยายความรู้ในแต่ละบทของผู้เรียน ผู้สร้างแบบเรียนมักสอดแทรกความรู้ทางวัฒนธรรมมากมายในแบบฝึกหัดต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นการนำเสนอโดยอ้อมแบบฝึกหัดที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยมี 7 ประเภทหลัก อันได้แก่

1.2.1 การนำเสนอผ่านการหัดอ่านออกเสียง ผลการวิจัยพบว่า ผู้สร้างแบบเรียนชุด GUF5 นิยมนำเพลงอาชยานไทยซึ่งเป็นวัฒนธรรมด้านผลผลิต เพื่อหัดการออกเสียงภาษาไทย พร้อมสอดแทรกเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไทยไปด้วย เช่น บทอาชยานเรื่องจันทร์เอยจันทร์ ที่มีสุนทรียรสทั้งด้านถ้อยคำ คุณธรรมและจริยธรรม ในบทที่ 16 ภาษาไทยพื้นฐาน เล่ม 1 ชุด GUF5

1.2.2 การนำเสนอผ่านการเติมช่องว่าง คือการใช้วิธีเติมช่องว่างทบทวนเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในบทเรียนโดย 2 วิธีหลักคือ 1) การเติมช่องว่างด้วยคำสรุป เป็นการทบทวนเนื้อหาบทเรียนแบบเน้นประเด็นสำคัญของเนื้อหาเชิงวัฒนธรรม โดยให้ผู้เรียนพิจารณาบริบทเพื่อสรุปประเด็น เช่น แบบฝึกหัดข้อ 3 ในบทที่ 6 ภาษาไทยพื้นฐาน เล่ม 2 ชุด BFSU และ 2) การเติมช่องว่างด้วยการอธิบายลักษณะ ประเภท โดยจะมีคำว่า “ได้แก่” “เป็น” “จาก” “เห็นได้ว่า” ปรากฏในแบบฝึกหัด เช่น “ศาสนาที่เกิดขึ้นในจีนเองได้แก่ _____” จากแบบฝึกหัดข้อ 2 ในบทที่ 8 ภาษาไทยพื้นฐาน เล่ม 4 ชุด BFSU วิธีเติมช่องว่างเป็นวิธีสำคัญสำหรับการทบทวนเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในบทเรียนภาษาไทย

1.2.3 การนำเสนอผ่านคำถาม วิธีการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านแบบฝึกหัดคำถามมี 3 วิธี ได้แก่ 1) การตอบคำถามตามเนื้อหาของบทอ่าน คำถามที่นำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมมีความหลากหลายมาก ไม่เพียงแต่มีคำถามเหตุผล ประเภท ประวัติความเป็นมาของเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในตัวบทเรียนเท่านั้น หากยังมีการให้ยกตัวอย่าง การถามความหมาย กระบวนการ สาระเนื้อหา วัฒนธรรมในแต่ละยุค อิทธิพลของวัฒนธรรม บทบาทสำคัญ วรรณคดีที่มีต่อประเด็นสำคัญ องค์ประกอบ และลักษณะของเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมอีกด้วย ซึ่งถือเป็นวิธีที่ทบทวนเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในตัวบทเรียนแบบครบถ้วน 2) การตอบคำถามตามเนื้อหาบทอ่าน เช่น เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้บทเรียนกำแพงเมืองจีน แล้วให้ผู้เรียนแนะนำสถานที่โบราณชื่อดังที่อยู่บ้านเกิดของผู้เรียน และ 3) การตั้งคำถามตามเนื้อหาใหม่ที่อ่าน เช่น การให้อ่านเรื่องเทศกาลหยวนเซียวแล้วตั้งคำถามในแบบฝึกหัดบทที่ 7 ภาษาไทยพื้นฐาน เล่ม 4 ชุด BFSU ซึ่งเป็นวิธีทบทวนเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน

1.2.4 การนำเสนอผ่านการแต่งบทสนทนา ซึ่งเป็นวิธีทบทวนเนื้อหาเชิงวัฒนธรรม และพัฒนาความสามารถทางการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียน เช่น การให้อ่านนิทานที่เกี่ยวกับกำแพงเมืองจีนเรื่อง “เมิ่งเจียงหนวี่ยกกระแสน้ำกำแพง” ในแบบฝึกหัดของแบบเรียนภาษาไทยชุด BFSU แล้วให้แต่งบทสนทนาเพื่อทบทวนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่มีต่อกำแพงเมืองจีน นอกจากนี้แล้ว แบบฝึกหัดประเภทสนทนายังมีอีกหลายรูปแบบ เช่น การนำเสนอโบราณผ่านการแต่งบทสนทนา การนำเสนอเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ผ่านการแต่งบทสนทนา การนำเสนอเพลงชาติผ่านการแต่งสนทนา การนำเสนอชนชาติผ่านการแต่งบทสนทนา การนำเสนอสำนวนผ่านการแต่งบทสนทนา และการนำเสนออักษรและภาษาจีนผ่านการแต่งบทสนทนา เป็นต้น การใช้วิธีแต่งบทสนทนาถือเป็นวิธีนำเสนอเด่นของผู้สร้างแบบเรียนภาษาไทยชุด BFSU

1.2.5 การนำเสนอผ่านการแปล วิธีการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านแบบฝึกหัดการแปลมี 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) ในแบบฝึกหัดแปลไทยเป็นจีน ส่วนมากจะเป็นการทบทวนเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในตัวอย่างอ่านอีกครั้ง 2) ในแบบฝึกหัดแปลจีนเป็นไทยจะเน้นการแปลเนื้อหาออกตัวอย่างอ่าน โดยเฉพาะเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับท้องถิ่นที่ผู้สร้างตำราชีวิตอยู่ และ 3) เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่นำเสนอผ่านแบบฝึกหัดการแปลนั้นมีความหลากหลายมาก จะผสมผสานกันอยู่หลายประเภทในแบบฝึกหัด

1.2.6 การนำเสนอผ่านสัมมนา วิธีสัมมนาไม่เพียงแต่จะช่วยสรุปประเด็นสำคัญของเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในตัวอย่างเรียนอย่างเป็นระบบ หากยังเป็นวิธีกระตุ้นให้ผู้เรียนไปค้นคว้าเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องมาเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การใช้สัมมนาในการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมจีนในแบบเรียนถือเป็นลักษณะเด่นของแบบเรียนภาษาไทยชุด BFSU และการใช้สัมมนาในการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไทยเป็นลักษณะเด่นของแบบเรียนภาษาไทยชุด YMU ผู้สร้างแบบเรียนไม่เพียงแต่ใช้แบบฝึกหัดสัมมนาทบทวนเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในตัวอย่างอ่านเท่านั้น หากยังพยายามใช้แบบฝึกหัดสัมมนาในการเชื่อมเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมกับสังคมและพยายามชวนให้ผู้เรียนนำเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไปประยุกต์ใช้ในสังคม เช่น การเสนอความเห็นต่อการประชุมสภาในมุมมองผู้แทนประชาชน การประเมินภาพรวมของทรัพยากรด้านการเกษตรในมุมมองเกษตรกรไทย การประเมินสนธิสัญญาเบาว์ริงในมุมมองชาวไทย

1.2.7 การนำเสนอผ่านการโยงเส้น ผลการวิจัยพบว่า มีตัวอย่างแบบฝึกหัดลากเส้นไม่มากนักในการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมพบ 1 ตัวอย่างการนำเสนอสำนวนไทยและสำนวนจีนผ่านแบบฝึกหัดลากเส้นในแบบเรียนภาษาไทยชุด BFSU คือ “ขีดเส้นโยงสำนวนไทยกับสำนวนจีนที่มีความหมายใกล้เคียงกัน” ผู้สร้างแบบเรียนได้ใช้วิธีนี้ในการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมจีน และเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไทยพร้อมกัน ซึ่งผู้เรียนต้องทำความเข้าใจความหมายของสำนวนทั้งสองภาษาก่อนถึงทำแบบฝึกหัดได้ถูกต้อง

1.3 การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านบทอ่านประกอบ

ผู้วิจัยพบว่า มีบทอ่านประกอบปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยทั้ง 3 ชุด เว้นแต่แบบเรียนภาษาไทยชุด BFSU บทอ่านเสริมที่นำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1.3.1 บทอ่านประกอบประเภทวรรณกรรม การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านบทอ่านเสริมประเภทวรรณกรรมจะเป็นการนำเสนอโดยทางอ้อม ซึ่งเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมจะแฝงอยู่ในเนื้อหาของวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ เช่น ผู้สร้างแบบเรียนได้นำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไทย (วันสำคัญทางศาสนา) ผ่านเนื้อหาของนิทานในบทอ่านเสริม ยังได้พบว่า ผู้สร้างแบบเรียนยังได้นำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมหลาย ๆ ประเทศผ่านบทอ่านเสริมอีกด้วย เช่น นิทานอีสป (หมาจิ้งจอกกับกา หมาจิ้งจอกกับนกกระสา หนูกับแมว มดง่ามกับนกพิราบ) นิทานพื้นเมืองเอเชีย (กระเจงเจ้าปัญญา กากับหมาจิ้งจอก ช้างเผือก นายสุกกับนายดิบ) นิทานตะวันตก (เจ้าหญิงนิทรา

ซินเดอเรลล่า) เนื้อหาของบทอ่านประกอบในแต่ละบทเรียนจะมีความสัมพันธ์น้อยมากกับบทอ่านหลักในต้นบท ในแบบเรียนภาษาไทยชุด PKU สรุปได้ว่า ผู้สร้างแบบเรียนสอดแทรกเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านบทอ่านประกอบ โดยไม่เน้นความสัมพันธ์กับเนื้อหาหลักของบทเรียน เพราะผู้สร้างจะเน้นพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนมากกว่า

1.3.2 บทอ่านเสริมประเภทความรู้ การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านบทอ่านประเภทความรู้เน้นการเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมโดยตรง ซึ่งจะนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมสร้างเป็นบทอ่านเสริมเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกับวัฒนธรรมนั้น ๆ ให้มากขึ้น การนำเสนอผ่านประเภทความรู้มี 2 วิธี คือ 1) การนำเสนอเชิงกว้างคือ การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่มีน้ำหนัก ลักษณะพอ ๆ กันกับบทอ่านในต้นบทผ่านบทอ่านเสริม เช่น บทเรียนเรื่องแม่น้ำเจ้าพระยา ใช้เรื่องแม่น้ำของจีนเป็นบทอ่านเสริม และ 2) การนำเสนอเชิงลึกคือ การขยายความรู้บทอ่านให้ลึกขึ้นในบทอ่านเสริม เช่น บทเรียนเรื่องครอบครัว จะใช้เรื่องโครงสร้างเครือญาติของครอบครัวไทยเป็นบทอ่านเสริม ทั้งสองวิธีนี้จะพบในการนำเสนอเชิงวัฒนธรรมของบทอ่านเสริมในแบบเรียนภาษาไทยยุคหลัง ๆ

1.4 การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านภาพ

ภาพที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยเป็นสื่อประเภทหนึ่งในการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมแก่ผู้ใช้แบบเรียน ภาพที่นำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาไทยส่วนมากจะเป็นภาพหน้าปกแบบเรียน แบ่งออกได้เป็น 3 หมู่

1.4.1 การนำเสนอผ่านชุดภาพ ชุดภาพที่นำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่จะพบในหน้าปกของแบบเรียนภาษาไทยชุด BFSU ล้วนเป็นภาพวาดฝาผนังที่เกี่ยวกับพุทธนิยามหายานจากถ้ำโม้แกแห่งตุนหวง มณฑลกวางตุ้ง ชุดภาพประกอบด้วย “วงรัศมีบริเวณพระเศียร” ที่เป็นสัญลักษณ์แห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า “ลวดลายเพ็ชเชียน” หรือ “ลายเพ็ชเชียน” ที่แปลว่า ลายที่มีลักษณะเมฆหมอกล้อมรอบตัวนางฟ้า และภาพกินรีที่มีลักษณะสวมเครื่องแต่งกายแบบเทวดาไทย เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่นำเสนอผ่านชุดภาพหลากหลายมาก มีทั้งวัฒนธรรมจีนที่ผสมผสานวัฒนธรรมทางพุทธ (อินเดีย) วัฒนธรรมจีน (ภาคกลางของจีน) และวัฒนธรรมดินแดนตะวันตก (ประเทศต่าง ๆ ทางตะวันตกของจีน) และวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาฮินดู และศาสนาพุทธในอินเดีย

1.4.2 การนำเสนอผ่านภาพทิวทัศน์ ในหน้าปกของแบบเรียนภาษาไทยชุด PKU และ GUFs มีการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไทยผ่านภาพโบราณสถาน 3 กลุ่ม และภาพวิถีชาวทะเล 1 กลุ่ม อันได้แก่ 1) เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัดพระแก้วเป็นเนื้อหาส่วนใหญ่ ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับเจดีย์ยอดทรงลังกา และฐานย่อมุมไม้สิบสอง ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมไทยอย่างหนึ่งในการก่อสร้างฐานเจดีย์ จากภาพหน้าปกของหนังสือเรียนภาษาไทยเล่ม 4 และมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับพญายักษ์ผู้ใหญ่ถือกระบองใหญ่ที่ทำหน้าที่ดูแลรักษาพระแก้วมรกตในโบสถ์จากภาพหน้าปกหนังสือเรียนภาษาไทยเล่ม 3 ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งในการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับพญายักษ์ในรามเกียรติ์ที่กลับมาเป็นผู้ใช้พิทักษ์รักษาพระพุทธรูปศาสนา 2) เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับเจดีย์ทรงลังกาสามองค์ในวัดพระศรีสรรเพชญ์สมัยกรุงศรีอยุธยาจากหน้าปกหนังสือเรียนภาษาไทย เล่ม 1 ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่า วัดทั้งสองที่ผู้สร้างแบบเรียนนำเสนอผ่านภาพหน้าปกล้วนเป็นวัดที่ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษา เป็นวัดสำหรับพระมหากษัตริย์ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลต่าง ๆ ตามโบราณราชประเพณี 3) เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับพระที่นั่งไอศวรรย์ทิพย์อาสน์ในพระราชวังบางปะอินจากภาษาไทยพื้นฐานเล่ม 1 เป็นการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไทยผสมผสานกับสถาปัตยกรรมตะวันตก ซึ่งเป็นผลการกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมโบราณกับวัฒนธรรมสมัยใหม่ และ 4) การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไทยผ่านภาพวิถีชาวทะเล

จากภาพเรือบนหน้าปกของ “ภาษาไทยพื้นฐานเล่ม 4” คือ เรือหัวโทง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาภาคใต้ที่ออกแบบเรือจากรูปลากระโทงแทง หรือปลากะโทงร่ม

1.4.3 การนำเสนอผ่านภาพสิ่งของ ภาพสิ่งของส่วนมากปรากฏในหน้าปกของแบบเรียนภาษาไทยชุด YMU และ “ภาษาไทยขั้นสูง” ในแบบเรียนภาษาไทย ชุด GUF5 เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่นำเสนอผ่านภาพหน้าปกมี 5 อย่าง อันได้แก่ 1) การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับช้างผ่านภาพช้างในหน้าปกหนังสือเรียนภาษาไทยเล่ม 1-3 ช้างเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองชนชาติไทยแต่อดีต และเป็นสัตว์สำคัญของท้องถิ่นยาวนาน โดยเฉพาะเมืองสิบสองปันนา ซึ่งเป็นสัตว์ที่ผู้เรียนชาวยุทธรู้จักและคุ้นเคยกันมาก ผู้วิจัยเห็นว่าผู้สร้างแบบเรียนนำภาพช้างเสนอผ่านหน้าปกเป็นวิธีที่วิธีหนึ่งในการดึงดูดความสนใจของผู้เรียนที่มีต่อเนื้อหาแบบเรียนภาษาไทย 2) การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศิลปะการแสดงฟ้อนระบำไทยผ่านภาพคนที่แต่งกายชุดไทยกำลังเต้นรำวงในแบบเรียนภาษาไทยพื้นฐานเล่ม 1 3) การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมด้านศิลปะการต่อสู้ผ่านภาพการชกมวยไทยของสองคนที่แต่งกายด้วยชุดนักมวยไทยจากหน้าปกแบบเรียนภาษาไทยพื้นฐานเล่ม 1 4) การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีลอยกระทงผ่านภาพการประดิษฐ์กระทงจากหน้าปกแบบเรียนภาษาไทยพื้นฐานเล่ม 3 และ 5) การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมด้านกลุ่มคน (ครู) ผ่านภาพดอกกล้วยไม้จาก “ภาษาไทยขั้นสูง” ชุด GUF5

1.5 การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านข้อสังเกตในบทเรียน การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านข้อสังเกตเป็นวิธีการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมแบบเชิงลึก ซึ่งการขยายเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมให้ละเอียดขึ้นผู้สร้างแบบเรียนจะปรับปรุงวิธีนำเสนอตามความสามารถการใช้ภาษาของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนอ่านภาษา ผู้สร้างจะนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านข้อสังเกตด้วยภาษาของผู้เรียน เมื่อความสามารถการใช้ภาษาของผู้เรียนแข็งแรงขึ้น ผู้สร้างแบบเรียนจะนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านข้อสังเกตด้วยภาษาเป้าหมายของผู้เรียน สำหรับเนื้อหาที่นำเสนอผ่านข้อสังเกตจะเป็นเนื้อหาเสริมของบทเรียน ไม่ว่าแบบเรียนชุดไหนก็ตาม ผู้สร้างแบบเรียนได้ใช้ข้อสังเกตเป็นพื้นที่สำคัญในการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมอยู่ตลอด

1.6 การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านทิปส์ (tips) การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่าน tips เป็นวิธีการนำเสนอเด่นของแบบเรียนภาษาไทยชุด GUF5 เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่นำเสนอผ่านทิปส์ คือ สำนวนไทยพร้อมคำแปลภาษาจีน สำนวนไทยที่นำเสนอผ่าน tips ไม่มีความสัมพันธ์กับบทอ่านในต้นบทเรียน แต่ปรากฏในทุกบทเรียน บทละ 1 สำนวน จำนวน 30 บท ผู้สร้างแบบเรียนเน้นถ่ายทอดสำนวนไทยให้กับผู้เรียนอย่างค่อยเป็นค่อยไป จะเสียเวลาผู้เรียนไม่มากนักในการท่องจำ วิธีการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านทิปส์ในแบบเรียนภาษาไทยชุด GUF5 ถือเป็นวิธีเรียบง่ายและวิธีสร้างสรรค์ในการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรม

2. ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรม

การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมของแบบเรียนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีนมี 4 ลักษณะดังนี้

2.1 วิธีการนำเสนอมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ยุคแรก (ปลายทศวรรษ 1980 และต้นทศวรรษ 1990) เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไทยที่นำเสนอผ่านบทอ่านแบบขัดแจ้งยังมีน้อยมาก ส่วนมากนำเสนอผ่านบทอ่านแบบซ่อนเร้น เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมจะซ่อนเร้นในบทอ่าน เช่น การนำเสนอประเพณีในวันสำคัญต่าง ๆ ของคนไทย ในผลงานของพรณพิมล คชเสตุที่สร้างเป็นบทอ่านเสริม เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมค่อย ๆ ปรากฏชัดขึ้นในแบบเรียนภาษาไทย โดยเฉพาะเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไทย เช่น การนำเสนอ “เมืองพุทธ” ผ่านการแนะนำประวัติความเป็นมาของศาสนาพุทธในเมืองไทย ความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตคนไทย และ

การกราบไหว้พระโดยตรง (บทที่ 8 ภาษาไทยพื้นฐานเล่ม 2 ชุด YMU) จากตัวอย่างเห็นได้ชัดว่า ผู้สร้างนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมอย่างละเอียดและชัดเจนมาก อันที่จริงผู้สร้างแบบเรียนใช้วิธีการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมแบบชัดเจนตลอดทั้งชุด (แบบเรียนภาษาไทย ชุด YMU) และมีการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมแต่ละประเภทอย่างละเอียดมากผ่านบทอ่านและบทอ่านเสริม ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าวิธีนำเสนอจากการนำเสนอแบบซ่อนเร้นในอดีตค่อย ๆ กลายเป็นการนำเสนอแบบชัดเจนในแบบเรียนภาษาไทยปัจจุบัน

2.2 วิธีการนำเสนอมีความแตกต่างกันในแบบเรียนภาษาไทยต่างระดับ แบบเรียนภาษาไทยแต่ละชุดจะประกอบด้วยแบบเรียนภาษาไทยขั้นต้น และแบบเรียนภาษาไทยขั้นกลาง (บางชุดมีแบบเรียนภาษาไทยขั้นสูง) แบบเรียนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนแต่ละระดับจะใช้วิธีนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน แบบเรียนภาษาไทยขั้นต้นจะเน้นทักษะการสะกดเสียงและการใช้ภาษา มีการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมน้อยมาก แม้มีการสอดแทรกเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไว้บ้างก็จะเป็นการนำเสนอแบบชัดเจนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกับบทเรียนง่ายขึ้น เช่น การนำเสนออาหารไทยบางอย่างผ่านบทสนทนา (ภาษาไทยพื้นฐาน เล่ม 1-2) เมื่อเข้าสู่แบบเรียนภาษาไทยขั้นกลางหรือขั้นสูง (ชุด GUF5) ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมมากขึ้น ผู้สร้างส่วนมากจะมีการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมแบบชัดเจนน้อยลง และแฝงเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมต่าง ๆ ในวรรณกรรมเพื่อให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ เช่น มีการนำเสนอชนชั้นสังคมไทยผ่านนวนิยายเรื่อง เขาชื่อกานต์ (บทที่ 21 ภาษาไทยขั้นสูง ชุด GUF5) สรุปได้ว่า ผู้วิจัยจะเลือกใช้วิธีการนำเสนอตามลักษณะของแบบเรียนเพื่อให้เหมาะกับลำดับขั้นของผู้เรียน ซึ่งผู้สร้างจะเน้นวิธีนำเสนอแบบชัดเจนในแบบเรียนภาษาไทยขั้นต้น และเน้นวิธีการนำเสนอแบบซ่อนเร้นในแบบเรียนภาษาไทยขั้นกลางและขั้นสูง

2.3 วิธีการนำเสนอมีการเปลี่ยนแปลงตามประเภทเนื้อหา แบบเรียนภาษาไทยชุด BFSU และชุด PKU สร้างขึ้นในตอนปลายศตวรรษที่ 20 เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่นำเสนอในบทอ่านส่วนมากเป็นเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมจีน เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไทยส่วนมากจะนำเสนอผ่านบทอ่านเสริม โดยเฉพาะบทเรียนภาษาไทยชุด BFSU เช่น ในแบบเรียนภาษาไทย เล่ม 4 ชุด BFSU ประกอบด้วยบทเรียน 10 บท ในนั้น 8 บทจะนำเสนอวัฒนธรรมจีนผ่านบทอ่าน เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไทยมีมากขึ้นเป็นกระแสในแบบเรียนภาษาไทยเมื่อสองประเทศมีการติดต่อร่วมมือกันมากขึ้นในศตวรรษที่ 21 ลักษณะการนำเสนอยุคนี้จะตรงกันข้ามกับยุคแรกคือ บทอ่านจะเป็นพื้นที่หลักของการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไทย และเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมจีนจะได้รับการนำเสนอในบทอ่านเสริม เช่น ภาษาไทยพื้นฐาน เล่ม 2 ชุด YMU ประกอบด้วยบทเรียนจำนวน 29 บท ล้วนได้นำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไทยผ่านบทอ่าน นอกจากนี้แล้ว แม้มีการใช้วิธีการนำเสนอแบบซ่อนเร้นและวิธีการนำเสนอแบบชัดเจนในการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมไทย แต่ได้พบเพียงวิธีการนำเสนอแบบชัดเจน ในการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมจีนในทุกแห่งของแบบเรียน และใช้วิธีการนำเสนอแบบซ่อนเร้นในการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมประเทศอื่น ๆ เช่น ผู้สร้างแบบเรียนแฝงประวัติศาสตร์ของฝรั่งเศส ใน “บทเรียนบทสุดท้าย”

2.4 การนำเสนอมีความเป็นระบบมากขึ้น ผู้วิจัยพบว่า ในแบบเรียนภาษาไทยยุคแรก บทเรียนส่วนมากจะนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมแบบโดดเดี่ยวในแต่ละบท ซึ่งบทหน้ากับบทหลังจะไม่มีความสัมพันธ์กัน และบทอ่านหลักกับบทอ่านเสริมก็จะเป็นคนละสาระ โดยเฉพาะแบบเรียนภาษาไทยชุด PKU เช่น ไม่ว่าบทเรียนจะเป็นหัวข้อใด ล้วนใช้แต่เนื้อหาที่ตัดจากนิทาน เรื่องเล่า มาแนะนำเป็นบทอ่านเสริม แต่เมื่อเข้าสู่แบบเรียนภาษาไทยยุคใหม่ทั้งสองชุด จะพบว่า ผู้สร้างแบบเรียนจะนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมเป็นระบบขึ้น ซึ่งเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทหน้ากับบทหลังจะมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น (เช่น บทหน้านำเสนอวิถีชีวิตริมน้ำชาวจีน บทหลังนำเสนอวิถีชีวิตริมน้ำชาชาวไทย) บทอ่านเสริมจะมีเนื้อหาสอดคล้องกันกับบทอ่าน (เช่น

บทอ่านนำเสนอครอบครัวไทย บทอ่านเสริมนำเสนอโครงสร้างคำเรียกญาติภาษาไทย) และการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมเป็นหมวดหมู่ เช่น บทที่ 7-9 ในแบบเรียนภาษาไทยชั้นสูง ชุด GUF5 ถือเป็นบทเรียนหมู่หมวดเดียวกัน ซึ่งเป็นหน่วยบทเรียนที่นำเสนอปัญหาสังคมทั้งหมด

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้พบว่า วิธีการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาไทยมีความหลากหลายมาก ด้านรูปแบบการนำเสนอมี 6 รูปแบบ คือ การนำเสนอผ่านบทเรียน การนำเสนอผ่านแบบฝึกหัด การนำเสนอผ่านภาพ การนำเสนอผ่านข้อสังเกต การนำเสนอผ่านบทอ่านเสริม และการนำเสนอผ่านทิปส์ ซึ่งมีการนำเสนอผ่านทุกองค์ประกอบของบทเรียน แต่แต่ละรูปแบบยังได้ใช้วิธีนำเสนอแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศรัญญา วาหารักษ์ (2558, หน้า 12-13) ใน 2 วิธีนำเสนอคือ การนำเสนอผ่านตัวบท และการนำเสนอผ่านภาพประกอบ นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยบางประการสอดคล้องกับผลการวิจัยด้านกลวิธีการนำเสนอวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาอังกฤษมัธยมศึกษาตอนปลายของ Zhang and Li (2022, pp. 10-11) ที่ว่า การนำเสนอวัฒนธรรมผ่านบทเรียนมากที่สุด และมีการนำเสนอผ่านมมวัฒนธรรม ภาพประกอบ แบบฝึกหัด หรือกิจกรรม แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ยังพบอีก 3 วิธี คือ การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านข้อสังเกต บทอ่านเสริมและทิปส์ ทั้งนี้สรุปได้ว่าการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมที่นำเสนอผ่านองค์ประกอบของบทเรียนครบกว่านักวิจัยผู้อื่นหวังจะให้ให้นักวิจัยผู้อื่นได้พบวิธีการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในมมอื่น

การวิจัยครั้งนี้พบว่า วิธีการนำเสนอที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยมี 3 หมวดหลัก ได้แก่ 1) การนำเสนอแบบชัดแจ้ง (โดยตรง) และการนำเสนอแบบซ่อนเร้น (โดยทางอ้อม) 2) การนำเสนอเชิงลึกและการนำเสนอเชิงกว้าง และ 3) การนำเสนอแบบโดดเดี่ยว (เป็นบท) และการนำเสนอแบบเป็นระบบ (เป็นหน่วย) ซึ่งมีการวิจัยบางประการได้สอดคล้องกับผลการวิจัยด้านการศึกษารูปแบบการนำเสนอเนื้อหาในแบบเรียนภาษาจีนสำหรับชาวต่างประเทศในระยะเวลา 40 ปีที่ผ่านมาของ Zhou, Zhang, Sun, and Wu (2018, p. 76) ที่ว่าการนำเสนอเนื้อหาเป็นบท ซึ่งส่วนมากจะพบในแบบเรียนภาษาจีนสำหรับผู้ใหญ่ และการนำเสนอเนื้อหาเป็นหน่วย ซึ่งส่วนมากจะพบในแบบเรียนภาษาจีนสำหรับเด็กต่างชาติ นอกจากนี้แล้ว ยังได้พบผลการวิจัยด้านการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมจีนในแบบเรียนภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาชาวจีนระดับอุดมศึกษาของ Zhang and Yu (2020, p. 45) ที่กล่าวว่า แบบเรียนภาษาอังกฤษจะเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมจีนโดยอ้อม (แบบซ่อนเร้น) เป็นหลัก ส่วนมากจะนำเสนอผ่านแบบฝึกหัด ซึ่งจะแตกต่างกันกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า ในแบบเรียนภาษาไทยจะเน้นการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมจีนโดยตรง (แบบชัดแจ้ง) เป็นหลัก ทั้งในบทอ่านของแบบเรียนภาษาไทยยุคแรก และบทอ่านเสริมของแบบเรียนภาษาไทยยุคใหม่ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะแบบเรียนภาษาไทย แบบเรียนภาษาจีน หรือแบบเรียนภาษาอังกฤษ แม้จะเป็นแบบเรียนภาษาสำหรับชาวต่างประเทศและสร้างด้วยชาวจีนก็จริง แต่เมื่อตัวแปรเปลี่ยนไป ผลก็จะเปลี่ยนตาม แต่นอกเหนือจากวิธีการนำเสนอที่นักวิจัยทั้งสองกลุ่มได้พบแล้ว ผู้วิจัยยังได้พบวิธีการนำเสนออีก 1 หมวดที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยด้านนี้ในอนาคตได้คือ การนำเสนอเชิงลึก และการนำเสนอเชิงกว้าง ซึ่งถือเป็นผลการวิจัยสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้พบกลวิธี และลักษณะการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมของแบบเรียนภาษาไทยในแต่ละยุคสมัย กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่มีความหลากหลายมาก ผู้ที่มีความสนใจจะสร้างแบบเรียนด้านภาษา

สามารถนำกลวิธีต่าง ๆ ไปปรับใช้ได้ทั้งในด้านการออกแบบบทเรียน แบบฝึกหัด และองค์ประกอบอื่นของแบบเรียน อนึ่ง ผลการวิจัยครั้งนี้จะเปิดมุมมองใหม่ให้กับองค์กร หรือผู้ประเมินเนื้อหาแบบเรียนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ระหว่างที่ผู้วิจัยวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาไทยในประเทศจีน ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมในมุมมองแหล่งที่มา ประเภทของเนื้อหา กลวิธีการนำเสนอ และลักษณะการนำเสนอมาแล้ว แต่ยังมีหลายประเด็นน่าสนใจที่ยังสามารถศึกษาต่อได้ คือ

1. ศึกษากลไกการนำเสนอเนื้อหาเชิงวัฒนธรรม (ผ่านการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ)
2. ศึกษาอุดมคติในเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมของแบบเรียนภาษาไทย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุซงกีนิพนธ์ เรื่องการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงวัฒนธรรมของแบบเรียนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ทำให้การวิจัยครั้งนี้สมบูรณ์ที่สุดทางคุณค่าวิชาการ

รายการอ้างอิง

- ตรึงตา แผลมสมุทร. (2556). การสร้างหนังสือเรียนภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับนักศึกษาต่างชาติ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2538). *ชาติไทย เมืองไทย แบบเรียนและอนุสาวรีย์ว่าด้วยวัฒนธรรม, รัฐและรูปการจิตสำนึก*. มติชน.
- วันเพ็ญ สกุกทอง. (2552). การสร้างแบบเรียนเรื่องพญชงษะไทยสำหรับชาวต่างชาติ. [สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- สุนีย์ ลีลาพรพินิจ. (2561). การวิเคราะห์เปรียบเทียบด้านรูปแบบและเนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวจีน. *วรรณวิทัศน์*, 18, 185-210.
- สุริย์รัตน์ บำรุงสุข. (2551). ข้อสังเกตหนังสือเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศที่ผู้เขียนเป็นชาวต่างชาติ. *วารสารภาษาและวัฒนธรรมไทย*, 2(3), 61-78.
- ศรัญญา วาหารักษ์. (2558). การนำเสนอวัฒนธรรมในหนังสือเรียนภาษาอังกฤษชั้นเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายและการรับรู้ของครู. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์].
- อัมพร พงษ์ธา. (2518). การวิเคราะห์แบบเรียนภาษาไทยสำหรับผู้เริ่มเรียนชาวต่างประเทศ. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- Chen, X. (2012). *แบบเรียนการสอนวัฒนธรรมไทย 4 ภาคสำหรับนักศึกษาจีน*. [สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- Gu, L. (2022). 大学英语教材中的文化呈现研究——以《新视野大学英语读写教程》为例 [A study on cultural presentation in college English textbooks: New horizon English course (reading and writing)]. *English Square*, (23), 114-117.

- Li, J. และพัชรินทร์ บุรณะกร. (2022). ประวัติ พัฒนาการของแบบเรียนภาษาไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีน. ใน Jonathan Rante Carreon (บรรณาธิการ), *การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9* (หน้า 703-716). มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- Liao, Y. (2008). *基础泰语1 [ภาษาไทยพื้นฐาน 1]*. Guangdong World Book.
- Lin, X., & Huang, J. (2012). *基础泰语4 [ภาษาไทยพื้นฐาน 4]*. Guangdong World Book.
- Liu, P., & Xue, Y. (2022). 推行国家统编教材的法理和依据 [Jurisprudential basis for implementing national unified textbooks]. *Shanxi Education*, (10), 31-33.
- Ma, Y. (2016). 高校泰语本科教材现状, 问题及对策 [Present situation and problems of Thai teaching material in universities of China and solutions]. *Education and Teaching Research*, 30(8), 95-101.
- Su, Y., & Dong, X. (2021). 我国高校非通用语种专业教材建设的问题与对策 [Problems and countermeasures in the construction of less commonly taught foreign language textbooks in Chinese colleges and universities]. *Foreign Language Education in China*, 4(4), 77-83.
- Zhang, H., & Li, X. (2022). 高中英语教材文化呈现研究 [Cultural representation in senior high school English textbooks]. *Foreign Language Education in China*, (4), 42-52.
- Zhang, H., & Yu, R. (2020). 大学英语教材中华文化呈现研究 [Representation of Chinese culture in China's college English textbooks]. *Foreign Language Education in China*, 3(3), 42-48.
- Zhou, X., Zhang, Z., Sun, R., & Wu, Z. (2018). 国际汉语教材四十年发展概述 [A summary of the development of international Chinese textbooks in the past 40 years]. *International Chinese Language Education*, (4), 76-91.